

הילולא

גליון מזכרת לעולים לציון הרשב"י זיע"א במירון

ל"ג בעומר מרת ש"ע ב

המשפחה של רבי שמעון

מי היה אביו? מהו ייחוסו?
מי היו אחיו ורעייתו?
• הרה"ג הרב ישראל
דנדרוביץ שליט"א
בכתבה מאלפת

התורה של רבי שמעון

מי צריך ולמה ללמוד חסידות?
• שיחת חג עם המשפיע הגה"ח
רבי מענדל וועכטער שליט"א

השירים של רבי שמעון

כל המילים לפיוטי ההילולא

מיוחד! מפה מלאה של כל חדרי האירוח במירון

בעלי אינטליגנציה רגשית גבוהה?
שמים את הבית במרכז
באפשרותך לרכוש מקצוע עם
נשמה בתחום: הדרכה, ייעוץ, טיפול
בנישואין ומשפחה
02-6321600-9
03-7160130

מוקד י.נ.ר -
המוקד הארצי התנדבותי
להפניות למומחים מומלצים
על ידי גדולי תורה

תחומי הייעוץ: יעוץ אישי, זוגי ומשפחתי • ייעוץ חינוכי • הנחיית הורים •
גישור ויישוב סכסוכים • ייעוץ הלכתי שע"י בית ההוראה ובית הדין "שערי
הלכה ומשפט" • סיוע הלכתי בענייני בתי דין רבניים בישראל
מומחים בפריסה ארצית בתשלום מוזל, אפשרות לקבלת מתמחים ללא תשלום

www.ynr.org.il • 1-700-5000-65

תורתך קבע?
בוא להצליח וליישם שאיפות.
רכוש התמחויות תורנית מבוקשת
שיש בצידה הישג ותרומה לקהילה.
הכנה לבחינות לרבנות בנושאים: דיינות,
טו"ר, רבני שכונה ורשמי נישואין
02-6321608/9

רבי שמעון בר...?

מאת הרב ישראל דנדרוביץ

אין לך תנא הידוע בשם אביו כמו רבי שמעון בר יוחאי, וראו זה פלא כי הגאון רבי יעב"ץ טוען נחרצות כי אביו של רבי שמעון כלל לא נקרא בשם יוחאי! • גם שם אמו של רבי שמעון לוט בערפל, ומול מי שטוען בשם 'ספר מעשיות כתב יד' כי שמה היה 'שרה'! אנו מוצאים כי אחד מבעלי התוספות כותב את שמה המפורש 'חמי'! • מאיזה שבט היה? והאם היו לו אחים? ועוד שלל פרטים חדשים ומרתקים • פר יוחאי - אֲשֶׁר יוֹלְדָתָךְ

הנסתר אשר שמועותיו של רבי שמעון בר יוחאי מתבדרות בפייהם, והעלה חרס בידו: אף אחד מהם לא ידע לומר לו כיצד הייתה קרויה אמו של רבי שמעון....

ראיתי בספר מעשיות כתב יד

עד לשנת תשל"ז לא היה ולו שמץ של מידע על שם אמו של רבי שמעון, זאת למיטב בדיקתי את הנושא. בדיוק כשם שבדורות האחרונים ואולי אפילו עוד קודם לכן, אין אדם יודע את שמות האמהות של מרבית התנאים והאמוראים כך גם לא היה ידוע שמה של אם רבי שמעון.

אמנם אמו של רבי שמעון מהווה את פסגת השאיפות של האמהות היהודיות, וכמו שאמרו מסכת מכות (יז ב): "אמר רבא: דילידא אימיה - כרבי שמעון תיליד, ואי לא - לא תיליד", אך המציאות היא כי שמה נעלם מעמנו ונשכח ברבות הימים.

כך שסיפור כזה על נדר לקריאת שם כמו שם אמו של רבי שמעון, אם היה מתרחש קודם

סיפור מוזר בהחלט נשמע לאחרונה בין החיים: איש תם וישר לא זכה להיפקד בבנים ויתהלך ערייר. התעצב האיש אל ליבו מאוד על כי נמנע ממנו פרי בטן. ויקום האיש ויעלה אל העיר מירון - אל קברו של התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי, וישא קולו ויבך בתפילה ובתחנונים כי יעמוד ה' לימינו ויפקדנו בזרע של קיימא.

הגדיל האיש ואמר בקול בוכים אך נחרץ ובטוח: "לו ישיענו ה' ויתן לי פרי בטן, אם יהא זה זכר - אקראנו על שם רבי שמעון, ואם תהא זו נקבה - אקרא אותה על שם אמו של רבי שמעון". רק הוציא האיש את הדברים מפיו ויחוש כי אכן התקבלה תפילתו לרצון לפני אדון כל, וכביכול נגולה אבן כבדה מליבו.

חלפה שנה והשמחה שרתה במעונו של אותו אדם: בת נולדה לו במזל טוב ובשעה טובה ומוצלחת. אחוז התרגשות פנה היהודי לשלם את נדרו וליתן שם לבתו כאשר הבטיח אצל רבי שמעון: שם על שם אמו. אך דא עקא, שאותו אדם לא הצליח לגלות מה היה שמה. ויפן כה וכה, ניסה להתעניין אצל ידענים ובקאים, ואפילו שאל אצל חכמי תורת

הודעה משמחת ללקוחותינו כללית חוגגת איתכם גם במירון

כללית מזמינה את כל הילדים והוריהם, וחתי 'החלאקה' למתחם כללית במירון ליד סקולען

במתחם יקבלו כל הילדים תגי זיהוי (צמידים) בו יהיה רשום שמם ומספר הטלפון שלהם כדי שלא ילכו לאיבוד.

חתי החלאקה, הנכם מוזמנים להצטרף למזכרת.

הורים יקרים, כללית תעמיד לרשותכם עמדות תספורת לילדי החלאקה.

כללית, כארגון הבריאות המוביל, דואג לבריאות הציבור ויספק תרופות כדוגמת אקמול לפי הצורך.

כללית 100 שנה
הכי טובה למשפחה

לשירותכם 24 שעות ביממה
*2700 מכל טלפון

חברת **Universe** מציגה את
**המילה האחרונה
במטבח החרדי**

פלסט שבת מפוארת מזכוכית

יבואן: נורלייט בע"מ, עמל 64 פתח תקווה • להזמנות: 03-9221475 • 03-9345035 • www.universe.co.il

**ואמרתם כה לחי
רבי שמעון בר יוחאי**

**לאומי מברך את רבבות העולים לציון הרשב"י במירון
שיתקבלו התפילות ברחמים וברצון ונזכה לישועת ישראל, אמן.**

יוחאי ויברכהו. ואז ראה יוחאי כי שרתה הברכה באותם מעט מים, וגאון
מאד ויכסו כל סביבות האילן ואז תיכף האילן נשא פרי, תפוחים גדולים
ויקריים וסביבם מלא עלים רעננים, ויגדל האילן עד מאד בסעיפים ופירות
ועלים ופירות נותנים ריח חזק למרחוק.

וישמח יוחאי מאד על המראה ויקץ משנתו מתוך שמחה, ובכך דובב הכתוב
(תהלים קיג ט) 'מוֹשִׁיבֵי עֵקֶרֶת הַבָּיִת אֶם הַבָּנִים שְׁמִיחָה הִלְלוּ יְהוָה' ויספר את
חלומו לאשתו. ויאמר לה: חלום חלמתי ופתרונו פשוט לדעתי, היער הוא
העולם, והאילנות הם הנשים, מהם נותנים פירות ומהם עקרות כאילנות
היבשים. ובראש השנה נפקדות, יש מהם להוליד, ויש מהם נשארות עקרות.
ואת בתי היא האילן שהייתי נשען עליו, והשקו אותך
ממעין הברכה להוליד בנים צדיקים.

ואמנם דבר אחד נשאר לי להבין בפתרון חלומי מדוע
כל האילנות השקה אותם מהנאד, והאילן שהייתי
נשען עליו השקה מהצלוחית. ושפך עליו את כולה,
לא השקה ממנה לא קודם ולא אחר שום אילן אחר,
רק את כולה שפך על אותו אילן שהייתי נשען עליו.
ותאמר לו אשתו: תמיהתך תמיהה, ובכך תרשיני
לילך אצל הקדוש רבי עקיבא להגיד לו את החלום,
והוא יגיד לנו את פתרונו. ויאמר לה: בתי, טוב הדבר,
שנינו יחדיו נלך אליו ונספר לו את החלום, והוא
ברוך הקדוש אשר האציל אותנו אלקים יגיד לנו את
פתרונו. ותאמר: טוב הדבר.

ויהי במוצאי ראש השנה, הלכו שניהם יחדיו אצל
התנא הקדוש רבי עקיבא ויספר לו יוחאי את חלומו.
ויפתור לו אשר פתר יוחאי. ואמנם הודיעו סיבת השקאת אותו אילן רק
מהצלוחית, ויאמר לו: דע יוחאי כי חלומך הוא משל על הנשים היולדות
והעקרות, ואשתך שרה היא מהעקרות שאי אפשר לה להוליד בשום אופן,
ואך תפלתה רוב דמעותיה אשר שפכה לפני ה' הם שזיכו אותה ונהפכה
מעקרה ליולדת, והצלוחית שראית היא צלוחית של דמעותיה שנאספו,
ומהם השקוה ורווה להוליד לך בנים, ולכך לא השקו מאותה הצלוחית
שום אילן אחר רק אותו אילן.

ויאמר רבי עקיבא אל שרה: הנך בזאת השנה יולדת בן שיאיר לישראל
בחכמתו ובמעשיו. וישמחו יוחאי ושרה אשתו מאד מדברי רבי עקיבא
וילכו לביתם לשלום. ותלד בן ביום חג השבועות שבו ניתנה תורה לישראל,

לשנת תשל"ז היה משאיר את הנודר במבוי סתום ומול שוקת שבורה, כשאין לו כל דרך
לדעת את שם אמו של רבי שמעון.

אלא שבשנה האמורה הוציא לאור בנו של הרב יוסף משאש, ממכנאס שבמרוקו ובסוף
ימיו בחיפה, את החלק השלישי מספרו של אביו 'נחלת אבות', והנה שם (עמוד לא) אנו
מתוודעים לראשונה כי שמה של אם רבי שמעון היה לא אחר מאשר 'שרה'...
את הידיעה הזו, המובאת בתוך סיפור רחב ומעניין אודות סדר השתלשלות לידת רבי
שמעון בר יוחאי, כותב המחבר כי הדבר 'נשאר בזכרונו ממה שראה בספרים', מבלי לציין
באיזה ספרים מדובר. בסיום המעשייה הוא כבר מפנה אותנו למקור מוגדר יותר: "כל
זה ראיתי בספר מעשיות כתב יד". ועל כך יצוין כי בספריו השונים מרבה הרב משאש
להביא סיפורים עתיקים ונפלאים מתוך ספרי מעשיות
בכתב יד שהיו בידו.

נס ומופת בלידת רבי שמעון

מכיון שאין אנו ברורים כלל ועיקר על מקור המעשייה, שהרי
בספרים אחרים לא מצאנו כלל מקבילות לכך, הרי שראינו
לנכון להעתיק את הסיפור כלשונו של הרב משאש, והבחר
יבחר אם לרחק ואם לקרב:

"וזה מה שנשאר בזכרוני ממה שראיתי בספרים
אודות אביו הקדוש יוחאי: הוא היה מושבט יהודה,
והיה מגדולי הדור ועשיר ונכבד וקרוב למלכות
וחיבה יתירה נודעת לו בבית הקיסר אנדריינוס
שחוק עצמות. ואשתו היתה שמה שרה מזרע
הנשיאים - זרעו של הלל הזקן ע"ה. ותהי שרי
עקרה אין לה ולד. ועלה בדעתו של יוחאי הצדיק
לגרשה או לישא אשה אחרת עליה. ויצו שדכן אחד
להמציא לו אשה צנועה והגונה ובת טובים. ויוגד

הדבר לשרה אשתו ולא אמרה לו דבר, רק הרבתה צום וצדקה ותפילה
יום-יום בהיותה לבדה בחדרה, ותבך בכי גדול לפני ה' בלב נשבר להצילה
מגירושין, גם לא תהיה צרתה בצדה. וזה במה שתלד בן.

וה' שמע קול צעקתה, ויהי לבלי ראש השנה וירא יוחאי בחלומו, והנה הוא
עומד ביער גדול מלא אילנות לאלפים ולרבבות, מהם רעננים נותנים פירות
ומהם יבשים, והוא יוחאי נשען על אילן יבש. וישא עיניו וירא והנה איש
מדה מראהו נורא מאד, ועל שכמו נאד אחד מלא מים, ויעבור בכל היער
וישקה איזה אילנות מהיבשים ואיזה אילנות עבר עליהם והניחם כמות
שהם יבשים. ויגיע עד האילן אשר נשען עליו יוחאי ויוציא מחיקו צלוחית
אחת קטנה מלאה מים חיים טהורים, וישקה את האילן אשר נשען עליו

חברת **Universe** מציגה את

המילה האחרונה במטבח החדר

5 ליטר 249 ₪ • 6 ליטר 289 ₪

יג בחנויות: כלבוק, כרזין 5 נבטתיים, 03-5712220 • שמאלמרוקביץ, עליה 19 תל-אביב, 03-6876728 • טומייס, רבי עקיבא 33 בנימין, 03-6182290 • זושמל שטרן, מאה שערים 76, 02-5829317 • רמי אלקטרוניקה, שער העמק 3, נתניה, 09-8613527 • יצחק כהן, ויצמן 134, כפרסבא, 09-7653980

תרמוס חשמלי מפואר
כעיצוב פרחוני 5 ליטר או כסוף
כנפח 6 ליטר • בעל 3 מצבי
שימוש: לחצן חשמלי, בנגיעה
של כוס ומשאבה ידנית • מיכל
פנימי מנירוסטה איכותית, ללא
הצטברות אבנית.

בולטון
גוטליב

8

עליהם נופך משלו, וכך כתב (פרשת בשלח, פסק סב-סג):

”אמר רבי חייא בר אבא: רבי שמעון בן יוחי כד חמי אימיה מישתעי סגי, אמר לאימיה: אימא, שבתא היום! ושלקא. פירוש: כשאמו היתה מדברת בקול גדול, אז אמר לה: אמי, שבת היום והיתה נמנעה מלצעוק בשביל השבת, וחמי היה שמה.”

ויפה הבחין כאן הגאון רבי יעקב חיים סופר שליט"א (בספרו 'מנוחת שלום' ח"ט סי' יג, וחזר וכתב כן בעוד כמה מספריו) שכבר מתחילת דברי רבינו אביגדור הצרפתי אנו למדים חידוש עצום, שרבי שמעון בר יוחאי לא אמר לאמו 'שבת היום' מפני שהיא הייתה מרובה בדברים אלא מפני שהייתה מדברת בקול גדול, גבוה ורם! והוא חידוש עצום שאין לדבר בשבת בקול רם.

לאחר מכן מוסיף הגרי"ח סופר ומתייחס לחידושו הגדול של רבינו אביגדור, אשר מדבריו נראה כי הוא הבין שכך מפורש בתלמוד הירושלמי, כי שמה של אם רבי שמעון היה 'חמי', וכך הוא כותב:

”ותו למדנו מדבריו ז"ל דשם אמו של התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי ע"ה היה 'חמי' וכמפורש בדבריו, והוא חידוש נפלא.

ונעלם ממני ולא ידעתי מדוע נזקק רבינו אביגדור ז"ל לפרש כן דחמי היה שם אמו של רבי שמעון בר יוחאי, ולא פירש כפשוטו, דהיינו בשעה שהיה רבי שמעון רואה שאמו מדברת, שחמי פירושו רואה, אחר שהירושלמי מלא וגדוש בתיבת 'חמי', ופירושה לראות, ולדוגמא עיין ירושלמי ברכות (דף א עמוד ב) ועוד.

ואולי רבינו אביגדור ז"ל פירש כן משום שבירושלמי כתוב 'כד חמי אימיה' ולא כתוב 'חד חמי לאימיה' כנוסח דידן, ולכן פירש דהכוונה ששם אמו 'חמי' ודוק היטב. ועדיין יש לעיין בה, כי כמדומה לי שלפי פירוש רבינו אביגדור ז"ל היה הירושלמי צריך לומר 'כד אימיה חמי' ולא 'כד חמי אימיה' דוק וצ"ע.”

מיהו יתכן כי רבינו אביגדור לא הוציא את דבריו מהירושלמי, שהרי כאמור יש לפקפק בכך, כי אם מסורת הייתה בידו כי שמה של אם רבי שמעון היה חמי, ולפיכך הוא בא לפרש את הירושלמי באופן כזה שיעלה בקנה אחד עם המסורת שבידו. בכל אופן, שפתותיו של רבינו אביגדור ברור מללו: שם אם רבי שמעון היה חמי! והאמת תאמר כי לא ידוע לנו מה עשה אותו אדם שעם סיפורו פתחנו את המאמר, אך בהתאם לנתונים האמורים כאן הרי שאם חפץ היה לצאת ידי חובת שניהם, היה עליו לקרות לבתו בשם: שרה חמי...

...

יוחאי - אין שמו כך!

אם סבורים אתם שרווח המסתורין אופפת רק את שם אמו של רבי שמעון בר יוחאי, וזאת אולי מפני ששמה לא פורש בדברי חז"ל, דעו כי הגאון הנודע רבי יעב"ץ יוצא בהצהרה

אחיו של רבי שמעון?

האם ליוחאי ולאשתו היו בנים נוספים - האם לרבי שמעון בר יוחאי היה אח? ייתכן מאוד שכן. כך מצטט רבינו הרמב"ץ בפירושו על התורה (שמות יד ט):

”וראיתי במכילתא דר' שמעון בן יוחאי: שאל רבי יונתן בן יוחאי את רבי שמעון בן יוחאי, מפני מה בכל מקום כתוב...”.

נקל לשער שרבי יונתן זה היה ממשפחת המלוכה, בנו של יוחאי אביו של רבי שמעון. ואכן כבר העלה ריא"ז מרגליות את השערה זו בספרו 'מדות רשב"ץ' (אות תתרטו, הערה ב): **"ואולי אחי רבי שמעון בן יוחאי היה"**.

ברם, עיין מדוקדק יותר יגלה שהן במכילתא והן במכילתא דרשב"ץ מופיעה הציטטה האמורה, אלא ששם השואל שם הוא אינו כי אם 'רבי נתן' ולא יותר; לא 'רבי יונתן' ובוודאי שלא 'בן יוחאי'. גם במהדורות הקדמוניות של הרמב"ץ - דפוס רומא שנת ר"ל ודפוס ליסבון שנת רמט, ואף בכתבי-יד שונים אין הגירסא אלא 'רבי נתן'.

המקור לגירסה אותה ציטטנו בתחילת הדברים היא במהדורות

אחרות של הרמב"ץ - דפוס גאפולי שנת ר"נ ודפוס פיזור שנת רעד, שם אכן נאמר 'רבי יונתן בן יוחאי'. אולם מלבד מקור זה - אין אני יודע על איזכור נוסף לחכם זה, שמתברר כי עצם קיומו שנוי במחלוקת הגירסאות. שוב מצאתי חכם נוסף, אף הוא 'בר יוחאי' ושמו **רבי יעקב**. וכך הוא בבראשית רבה (ס לא):

”רבי יעקב בר' יוחי בשם ר' יוחנן דבית גברין עבדיה אפטרה, מה אם אליעזר על ידי ששרת את הצדיק כאמנה...”.

גם כאן הדבר שנוי במחלוקת הגירסאות, כי הגירסא האמורה אינה מופיעה כי אם במהדורות תיאודור-אלבק, אולם במהדורה הנפוצה אין נאמר כי אם יעקב ולא יקרא בו שם אביו. אך עוד מצאתיו במדרש תנחומא (פרשת כי תשא ד): **"רבי יעקב בר יוחאי בשם רבי יונתן פתח..."**. האם הוא אמר את הדברים בשם אחיו רבי יונתן בר יוחאי אותו הזכרנו לעיל, או שאין ביניהם קשרי משפחה - חידה היא.

מפתיעה עוד יותר כלפי שם אביו של רבי שמעון בר יוחאי, והוא קובע בנחרצות ובשפה שאינה משתמעת לשתי פנים: **שמו של האבא לא היה יוחאי!** רבי שמעון בר יוחאי המזוהה אולי יותר מכל התנאים עם שם אביו, עד שבפיוטים המפורסמים לכבודו אין הוא קרוי אלא בשם 'בר יוחאי', לא היה בן של אדם בשם 'יוחאי'. את הנחת יסוד זו מניח הגאון היעב"ץ, וטעמו ונימוקו עימו. הפלא הגדול הוא שאת חידושו המסעיר שמר היעב"ץ להגהה אותה כתב במסכת נזיר! הוא לא כתב זאת במקום הראשון בו נזכר רבי שמעון בר יוחאי בגמרא - במסכת ברכות (ה א), ואף לא בסוגיא המפורסמת במסכת שבת (לג ב) בה מרחיבה הגמרא לדון בענייניו של רבי שמעון בר יוחאי. היעב"ץ המתין עם הגהתו זו עד למסכת נזיר, ואז אז העלה זאת על הכתב.

הגמרא מספרת במסכת נזיר (ס ב): **"שאלו תלמידיו את ר' שמעון בן יוחי: נזיר טהור ומצורע, מהו שילגח תגלחת אחת ועולה לו לכאן ולכאן"**. והנה בהגהות היעב"ץ (הנדפסות

בכל המהדורות הנפוצות) אנו מוצאים כי היעב"ץ מתקן את השם 'יוחאי' וכותב תמורת זאת: **'יוחאי' - חסר האות י'**. ועל כך הוא מוסיף: **"זה שמו האמיתי"**.

אל תקרי 'יוחאי' - אומר היעב"ץ - אלא 'יוחא'. כי שמו האמיתי הוא חסר י', ובטעות ומבלי משים בא לו שמו 'יוחאי'!

כך הוא בספר דברי הימים

ברור שהמעיין בהגהת היעב"ץ הוז עומד משתאה: מה היה לו להיעב"ץ עד החליט להוריד ל'יוחאי' את האות יו"ד ולומר כי שמו האמיתי הוא 'יוחא', דבר שלא נשמע כן מעולם, ולא ידעום אבותינו ואבות אבותינו.

אך תעלומה זו מתבררת כשמעיינים בהגהתו השלימה של היעב"ץ, כמו שהיא מצויה בספר 'קולן של סופרים':

"רבי שמעון בן יוחא - כך הוא שמו האמיתי בלי יו"ד בסופו (שיבוש סופרים הוא בכל מקום) ונטלו שני עדים במקרא".

ועדת החמישה לניהול קבר הרשב"י

הקדשות הספרדים בעיה"ק צפת ומירון

ועד ההקדשות האשכנזי מיסודו של הרה"ג אברהם לייב זילברמן זצ"ל רב ראשי ואב"ד צפת והגליל

בס"ד

ערב ל"ג בעומר תשע"ב

אל המתפללים אצל ציון התנא הקדוש רבי שמעון בר יוחאי ובנו

עקב ריבוי המתפללים כ"י, והדוחק העצום,

ביום ל"ג בעומר במירון יש רח"ל חשש של סכנת נפשות

אנו באים אל כל מתפלל ומתפללת בבקשה

אנא זכרו את האלפים הרבים

המבקשים להכנס גם הם להתפלל בקדש פנימה,

שלא תקום צרה ח"ו, ודי למבין.

אנו מבקשים מאת המתפללים בפנים בתוך היכלות התפילה אצל הציון הקדוש שלא ישהו בפנים יותר מ-5 דקות ואת המושך התפילות יעשו מחוץ לציון בחצרות התפילה הסמוכים.

ואנו בטוחים בחסדו יתברך, שבזכות קיום מצות ואהבת לרעך כמוך תתקבלנה תפלותיכם לרצון לפני אבינו שבשמים.

הרב דב קפלן

רב מנהל אתר הרשב"י

ב"ה

וישוב ע"י ציון רשב"י זיע"א

12

גם בטבע תרגישו בבית, שימרו עליו נקי

במירון חוגגים, נהנים ולא מלכלכים!

לפח

www.yarok.gov.il/d

המשרד להגנת הסביבה

של אותו אדם המופיע בתנ"ך, ונמצאו מעמידים כלפי את אותו שם את ההגייה המקראית מול ההגייה התלמודית, הרי שבבואנו לברר את השם האמיתי, ודאי שאין לכופף את השם התלמודי מול השם המקראי כפי שעשה היעב"ץ בטענתו כי אין השם 'יוחאי' אלא 'יוחא', אלא עלינו לעשות להיפך ולומר כי השם המדויק הוא 'יוחאי' כמופיע בתורה שבעל פה ולא 'יוחא' כפי שנכתב בפסוק.

ויסוד גדול זה לפיו אין דיוק באזכורי השמות בתנ"ך נמסר לנו בידי רבים מרבתינו הראשונים. וראש לכולם הוא רבינו אברהם אבן עזרא אשר תמצת את הדברים ואמרם (במדבר כו יב): "אל תבקש דקדוק בשמות". וכאמור, בניגוד לכך, הרי שלא שמענו בתורה שבעל פה על כיצא בזה. נמצאו למדים שאם באה שאלה לידינו המקבלת בבסיסה את הנחת היסוד כי 'יוחא' ו'יוחאי' הוא אותו שם אלא שהיא מסתפקת מה היא ההגייה המדויקת, הרי שלכאורה מן הראוי להעדיף את הגירסא התלמודית 'יוחאי' על פני הגירסא המקראית, ולומר כי בתנ"ך זה הופיע שלא במדויק וכדברי רבותינו הראשונים.

היעב"ץ הוא יחיד בהשערותיו זו

נכון לעתה לא מצאתי חבר להגאון יעב"ץ בקביעתו החד משמעית כי שם אביו של רבי שמעון לא היה 'יוחאי' כי אם 'יוחא'. ולצד מה שהרחבנו לדון במה שיש לפקפק במה שהביאתו למסקנה זו, אף זאת יש עלינו לזכור כי השם [יוחא] - בסיומת י', מופיע אלפי פעמים בדברי חז"ל במשנה בגמרא ובמדרשים, ועוד רבבות רבות של פעמים בספרי הפרשנות לדורותיהם, ומעולם לא על דעתו של מאן דהוא לומר כזה, וכל המשנה וכו' ועליו להביא ראיה. גם מצאנו בספרי הדרוש רמזים שונים הבאים על שמו של רבי שמעון בר יוחאי, ורבים ממצוקי ארץ הפליאו בגימטריאות על שמו של רבי שמעון בר יוחאי, כשאין הדברים עולים יפה כי אם באופן שהשם נכתב בתוספת האות י'. כך למשל מקובל בדיני סיפור נאה על הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב, אותו כתב בן אחיו בספר 'עטרת זקנים' (למברג תרס"ח. דף לה א מדה"ס):

"זה כמה שנים סיפר לי זקן אחד, חסיד מבילקאמין, יליד עיר גאלאגאר, שזוכר כשהיה ילד קטן, והיה אז הרב הצדיק בעיר בגאליגאר על שבת שביים א' או ב' היה יומא דהילולא רבא ל"ג בעומר... ובגדלותו הנ"ל סיפר לו אביו שישב עם בני" בשולחן ביומא דהילולא ל"ג בעומר, ואמר תורה בזה הלשון: 'ידיד נפש אב הרחמן' בגימטריא 'רבי שמעון בן יוחאי'. וישב בשולחן למדן אחד, וחישב אחריו אם הגימטריא מכוון. והיה יותר אחד. והרגיש הרה"ק, ואמר בזה הלשון: דיא למדן, בגמרא איתא 'יוחאי', ולכן החשבון מכוון".

ואם כי כמובן אין בכך כל הכרח, לא מיניה ולא מקצתיה, אך אם אין ראיה לדבר זכר לדבר יש כאן שאין שמו כי אם 'יוחאי' ולא 'יוחא'.

המאמר בשלמותו נדפס בקובץ 'עץ חיים' באבוב, גליון יז, וכאן הוא נדפס באדיבותם, בשינויים ובהוספות.

ארוד - ארודי; יוחא - יוחאי

אפס כי יש לפקפק בכל מהלך טויות חוט המחשבה של היעב"ץ. גם אם נסכים ונאמר שהשם 'יוחאי' הוא זה השם 'יוחא' ולא שם אחר, עדיין אין בכך די כדי שנחדש ונאמר שיש לתקן את השם 'יוחאי' ולהוריד ממנו את האות יו"ד. וכדי להבין זאת עלינו להתוודע לכלל גדול בתורה: השמות התנ"כיים מופיעים בו לעתים עם סיומת של האות י' ולעתים בלעדיה, כשברור למעלה מכל ספק שמדובר באותו אדם. הנה לפניכם דוגמא ברורה ופשוטה: אחד מבני גד היה 'ארודי' וכמו שנאמר (בראשית מז טז): "ובני גד צפיון נחגי שוני ואֶצְבֹּן ערי וְאַרְדִּי וְאַרְגָּלִי". והנה בבואנו אצל פקודי בני גד למשפחותם, אנו מוצאים כי נאמר (במדבר כו יז): "לְאַרְדֹּד מִשְׁפַּחַת הָאֲרֹדִי לְאַרְגָּלִי מִשְׁפַּחַת הָאֲרָגָלִי".

הוי אומר: אדם זה ששמו היה 'ארודי' - עם סיומת האות י', נקרא לעתים גם בשם 'ארוד' - ללא סיומת האות י'! למותר לציין כי אין בזה חוק של ברזל, ואין השמטת האות י' דבר מוכרח בכל שם ושם, כי הנה אחיו הצעיר ממנו, אראלי, קרוי בשני המקומות באותו צורה. אולם לאידך גיסא ברור ש'ארוד' הוא זה 'ארודי' ולא אחר, ועל כרחנו נמצא שסיומת השם באות י' אינה מוכרחת תמיד: פעמים השם כתוב עם האות יו"ד הנועלת אותה ופעמים שהוא כתוב בלעדיה.

מה היה שמו האמיתי של ארוד [י], עם י' או בלי י', לא נדע. אך יתכן מאוד כי שני השמות נכונים, ושמו היה ניתן להיאמר גם עם י' וגם בלא י'. לענייננו חשוב המסר הברור העולה מכאן: אותו אדם הקרוי 'ארוד' הוא גם הקרוי 'ארודי'!

שם זה הוא דוגמא בעלמא, שכן כיצא בזה מצאנו בעוד כמה וכמה שמות תנ"כיים, שפעמים הם כתובים ביו"ד ופעמים הם חסרים יו"ד.

ומעתה, מפני מה לא לומר כך גם לגבי השם 'יוחא', וכתשובה ניצחת לדברי היעב"ץ. אכן אביו של רבי שמעון היה קרוי בשם המקראי 'יוחא'! אלא שכדרך השמות המקראיים, היה יכול שמו גם לבוא בתוספת האות י', ומכאן הוא שבא השם 'יוחאי'. וכשם ש'ארודי' היינו 'ארוד' ואין מתקנים כל 'ארודי' ל'ארוד', כי שם זה יכול להתבטאות בשתי פנים. כך בדיוק יכולים אנו לומר אצל 'יוחא' שהוא 'יוחאי', ואין לנו לתקן זה מפני זה.

אל תבקש דקדוק בשמות

היבט מהותי עוד יותר לכל עניין זה הוא העובדה כי בשונה ממה שנראה בהשקפה ראשונה שאם ישנה סתירה בין לשון הפסוק ללשון הגמרא, יש להעדיף את לשון הפסוק, הרי שהאמת היא כי דווקא כלפי אזכורי השמות בתנ"ך, ובספר דברי הימים בפרט, מול אזכורם בדברי הגמרא - יש להעדיף את לשון הגמרא.

והסברא נותנת לכך, שהרי למדנו רבותינו שאין הכתובים מקפידים כלל ועיקר בעניין ביטוי שמות בצורה מדויקת. לעומת זאת, כלפי התורה שבעל פה - המשנה והגמרא, מעולם לא שמענו כדבר הזה.

מה שמביא את המסקנה הברורה, שגם אם נאמר ששם אביו של רבי שמעון הוא גם שמו

15%
הנחה
על סליתות מבית
"משכן התכלת"

כל תשמישי הקדושה והיודאיקה

אותיות
רקמה יהודית יוקרתית

בני ברק: השומר 59, (מול ר' עקיבא) סל: 03-5789090

ירושלים: קניון "רב שפע" שמגר 16, ק"ב. טל: 02-6248998